คุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย
Holistic Buddhist Quality of Life of the Elderly in Loei Municipality, Loei Province

อังคเดช อุตตะมะ[1], พระครูภัทรธรรมบัณฑิต[2] และ ประสิทธิ์ แก้วศรี[3]
Ungkadej Uttama[1], Phrakhru Phattharathambandit[2] and Prasit Kaewsri[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author's Email: [1]uttamaungkadej0@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 18 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 22 ธันวาคม 2568
Received: 21 August 2025; Revised: 18 December 2025; Accepted: 22 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเลย 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบร่วมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม มีคะแนนค่าความเชื่อมั่นที่ .945 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าความถี่ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 19 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ด้านจิตใจ มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ด้านสังคม มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 และด้านปัญญา มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84 2. ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ รายได้แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุมีสถานภาพ การศึกษา แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล เมืองเลย จังหวัดเลย มี 4 แนวทางสำคัญได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ "ดูแลตนเองอย่างรอบด้าน" 2) ส่งเสริมการบ่มเพาะจิตใจ 3) ส่งเสริมการพัฒนาปัญญา 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธ, ผู้สูงอายุ, การส่งเสริมสุขภาวะ

Abstract

This research aimed to: 1) study the holistic Buddhist quality of life of the elderly in the municipality of Loei province; 2) compare the holistic Buddhist quality of life of the elderly in the municipality of Loei province according to personal factors. 3) To study the guidelines for promoting the holistic Buddhist quality of life of the elderly in the municipality of Loei Province. This research is a mixed-method research, consisting of quantitative research and qualitative research. Data were collected using questionnaires. The reliability score was .945 and the in-depth interviews analyzed quantitative data and frequency values, with a sample of 364 individuals and 19 key informants.

The qualitative data analysis used content analysis. 1. The overall quality of life of the elderly in the municipality of Loei, Loei Province, found that the overall quality of life was at a high level, with an average of 2.72. When considering each aspect, it was found that the physical aspect had a low quality of life. The average value is 2.50. The mental aspect has a quality of life at a high level with an average value of 2.87. The social aspect has a quality of 2. Elderly people with different genders, ages, and incomes have no difference in overall Buddhist quality of life. Elderly people with different educational status have a statistically significant difference in overall Buddhist quality of life at the 0.05 level. 3. Guidelines for promoting holistic Buddhist quality of life for the elderly in the municipality of Loei, Loei Province, include four key approaches: 1) Promote the elderly (Self-Care Empowerment) 2) Promote the cultivation of the mind. (Mindfulness Cultivation) 3) Promote intellectual development (Wisdom Development) 4) Promote social participation (Social Engagement)

Keywords: Holistic Buddhist Quality of Life, Elderly, Well-being Promotion

บทนำ

โลกของเรามีประชากรรวมทั้งสิ้น 8,000 ล้านคนโดยมี “ผู้สูงอายุ” ที่มีอายุ 65 ปีคิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ประชากรผู้สูงอายุในอาเซียนมีประชากรทั้งหมด 671 ล้านคนอาเซียนเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้วคือมีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 11 สำหรับประเทศไทยกำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 “ผู้สูงอายุ” หมายความว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย”ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมของผู้สูงอายุการชราภาพในแต่ละบุคคลเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกและสิ่งแวดล้อมวิถีการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้สูงอายุส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตการพึ่งพิงผู้อื่นเป็นเหตุให้เกิดความขับข้องใจภาวะเครียดในผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้ทั้งทำให้เกิดความเสื่อมทางกายภาพ จิต และสังคมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศวัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆทั้งทางร่างกายและจิตใจจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้สูงอายุจึงต้องปรับตัวตามสภาพกายใจสังคมและจิตวิญญาณ จังหวัดเลยมีประชากรทั้งสิ้น 638,736 คนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวนทั้งสิ้น 118,046 คนเป็นผู้ได้รับเบี้ยยังชีพโดย อำเภอเมือง มีผู้สูงอายุประมาณ 18,715 คนผู้สูงอายุติดเตียงมีจำนวนทั้งสิ้น 570 คนผู้สูงอายุติดบ้านมีจำนวนทั้งสิ้น 2,558 คนสำนักงาน

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย ในฐานะหน่วยงานทางสังคมในการขับเคลื่อนงานด้านสังคม พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ได้รับบริการด้านสังคมจากหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี เทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกุดป่องทั้งตำบล มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 11,703 คน จำนวนหมอประจำบ้าน 284 คน จำนวนหมอสาธารณสุข 51 คน จำนวนหมอครอบครัว 306 คน มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งสิ้น 3,814 คน

สาเหตุที่สำคัญในการดูแลตนเองลดลงภาวะเจ็บป่วยมีผลอย่างมากต่อสภาพร่างกายรายได้ต้องพึ่งพาผู้อื่น สูญเสียความเป็นอยู่ที่ดีความสุขสบาย ต้องทุกข์ทรมานสูญเสียอิสระความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม การสูญเสียด้านจิตใจ วิตกกังวล ซึมเศร้า สูญเสียความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ การรับรู้ และเจตคติของผู้สูงอายุที่มีต่อตนเองในทุกๆด้านซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอันเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพสูญเสียภาพลักษณ์ความภาคภูมิใจและสูญเสียบทบาทครอบครัวและบทบาทสังคม

ดังนั้นคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมจึงเป็นการสร้างความสมดุลทางกาย จิต สังคมและปัญญา ซึ่งสามารถดำรงชีวิตให้ยืนยาวและมีสุขในทุกรูปแบบโดยผ่านกระบวนการสร้างความผาสุกทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคมอารมณ์และจิตวิญญาณปัญญาซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันทั้งหมดองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการนำไปสู่คุณภาพที่ดีของผู้สูงอายุเนื่องจากคุณภาพที่ดีนั้นไม่ใช่เพียงแต่การไม่มีโรคเท่านั้นแต่เป็นการสร้างความสมดุลของร่างกายและจิตใจให้เหมาะสมถูกต้องดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขตามสภาพของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน Mixed Methods Research โดยประกอบด้วยการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลวิจัยโดยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดเลย มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุประมาณ 3,814 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ การใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 364 คน วิธีและขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ทำการศึกษาคัดเลือกโรงเรียนผู้สูงอายุ 13 แห่ง วัด 79 แห่ง ตำบล 14 ตำบล หมู่บ้าน 131 หมู่บ้าน ชุมชน 8 ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. ดำเนินการเพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดเลย ตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดเลย ในศาสนาพุทธและเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดเลย ตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้แบบสอบถามผู้สูงอายุในการดำเนินศึกษาวิจัย

3. โดยการใช้วิธีแนวคำถามสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จากผู้สูงอายุในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถหลากหลายอาชีพ ได้แก่ อสม. จิตอาสาโรงพยาบาลเลย ค้าขาย รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว แม่บ้าน ทำไร่ทำส่วน

4. โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 364 คนใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดเลย เพื่อให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางการคำนวณสำเร็จรูปโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์และสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งกำหนดคุณสมบัติไว้ ดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. อาศัยอยู่ในพื้นที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. เป็นผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรงมีความพร้อมในการให้ข้อมูล
4. เป็นผู้ที่สมัครใจให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ขออนุญาตสัมภาษณ์มีทั้งแบบนัดล่วงหน้า และพบปะในโอกาสที่ไปร่วมกิจกรรมทางสังคม รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ สุขภาพ รายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธ ลักษณะแบบสอบถามเป็น Rating Scale ประกอบด้วย จำนวน 40 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ ได้แก่ การใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ค่าความถี่ (Frequency) และใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลโดยใช้สถิติได้แก่ F-test และ T-test

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในส่วนผลการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ในงานวิจัยนี้ จะใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลก็จะมีการเตรียมข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.72 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ น้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ด้านจิตใจ มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 ด้านสังคม มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67 และด้านปัญญา มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.84

2. ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ รายได้ แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธไม่แตกต่างกัน ผู้สูงอายุมีสถานภาพ การศึกษา แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย มี 4 แนวทางสำคัญได้แก่ 1) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ "ดูแลตนเองอย่างรอบด้าน" (Self-Care Empowerment) 2) ส่งเสริมการบ่มเพาะจิตใจ (Mindfulness Cultivation) 3) ส่งเสริมการพัฒนาปัญญา (Wisdom Development) 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Engagement)

อภิปรายผล

ผลระดับคุณภาพชีวิต ลักษณะคุณภาพชีวิต คุณภาพ

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเกณฑ์ มาก ($\bar{X}$=2.72) เมื่อแยกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มาก ($\bar{X}$=2.87) เมื่อสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า สาเหตุมาจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ พอใจยอมรับสภาพสิ่งที่เกิดขึ้นตามความจริง มีความเบิกบานใจในการทำกิจวัตรประจำวัน คุมอารมณ์ได้ดี พึงพอใจในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ปล่อยวางจิตใจเมื่อเกิดความสูญเสียญาติพี่น้อง ปรับอารมณ์ได้เมื่อรู้สึกหดหู่ ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัย รองลงมาคือ ด้านปัญญามีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มาก ($\bar{X}$=2.84) อาจเป็นเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต มักฟังเทศในวันสำคัญ ฝึกให้ตนเองคิดอย่างมีเหตุผล ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ มาก ($\bar{X}$=2.67) เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวและบุตรหลานที่ดูแลกันเป็นอย่างดีมีความอบอุ่นใจกับคนในครอบครัว บริบททางสังคมแม้จะเป็นเขตเทศบาล แต่ก็ยังคงมีลักษณะความสัมพันธ์แบบชนบท มีความสัมพันธ์กันระหว่างเพื่อนบ้านและมีกิจกรรมทางสังคมเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ น้อย ($\bar{X}$=2.50) เนื่องจาก เป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุ ที่มีลักษณะทางกายภาพมีความชรา เป็นธรรมดา โดยการเสื่อมของกล้ามเนื้อและไม่มีประสิทธิภาพ ร่ายกายไม่แข็งแรงเหมือนเดิม มีโรคประจำตัว ประสิทธิภาพอวัยวะร่างกายหย่อนสมรรถภาพลงเช่น การรับรู้ทางเสียงลดลง เจ็บป่วยได้ง่ายกว่าบุคคลในวัยอื่น สุขภาพอวัยวะร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน เป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการได้เหมือนเคย แต่แม้กายจะร่วงโรยตามวัย แต่ผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ก็ยังมีคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับที่มาก ถือว่าสอดคล้องกับภาวะที่เป็นอยู่อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษา อาจจะไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรธิรา ผลงาม (2561) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน จังหวัดเลย พบว่าผลการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน จังหวัดเลย พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ร้อยละ 52.50 มีเพียงร้อยละ 1.25 เท่านั้นที่มีคุณภาพชีวิตในระดับดีเมื่อศึกษาคุณภาพชีวิตเป็นรายด้าน คุณภาพชีวิตเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ พอใจกับการนอนหลับของตนเอง 2.89 องค์ประกอบด้าน

สัมพันธภาพทางสังคมพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือความพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อน ๆ 2.90 องค์ประกอบด้านจิตใจพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ รู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย 2.77 และองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ 2.82 อาจเป็นเพราะกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาแตกต่างกัน โดยกลุ่มของผู้วิจัยเป็นผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มที่มีกำลังในการดูแตนเองในหลาย ๆ ด้านทำให้มีผลวิจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาภรณ์ ตันตินันทตระกูล, จิรกุล ครบสอน และ นงลักษณ์ วิชัยรัมย์ (2565) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่าผลการศึกษาด้านระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$=3.75,SD=0.71) คิดเป็นร้อยละ 75 เมื่อพิจารณาเป็นร้ายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$=3.68,SD=0.63) คิดเป็นร้อยละ 64.09 และยังพบว่าคุณภาพบชีวิตด้านกาย ด้านจิตใจและด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.42,SD=0.54), ($\bar{X}$=3.51,SD=0.57), ($\bar{X}$=3.58,SD=0.77) คิดเป็นร้อยละ 63.18 และ 59.09 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฏฐกันย์ อ๋องเอื้อ (2564) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี พบว่า จากการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยภาพรวมการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นอันดับหนึ่งอยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ ด้านจิตใจ ถัดมาคือด้านสิ่งแวดล้อม และลำดับสุดท้ายคือด้านร่างกาย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สภานภาพ รายได้ การศึกษา สุขภาพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามเพศ พบว่า ระดับคะแนนที่ใกล้เคียงกันระหว่างเพศชายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=2.69) เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=2.74) แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญา ไม่แตกต่างกัน เพราะเพศชายมีโอกาสที่เคยมีอาชีพหลักหรือรายได้ประจำที่มากกว่า มักมีพฤติกรรมเสี่ยงในอดีตเช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า มักขาดการเชื่อมโยงทางสังคมหลังเกษียณทำให้เกิดความเหงาหรือความเศร้าได้ และเพศหญิงส่วนใหญ่ไม่ค่อยทำงานนอกบ้านจึงขาดหลักประกันรายได้ต้องแบกรับการดูแลคนในครอบครัวทำให้สุขภาพทรุดโทรม การเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมเช่น เพื่อนในกลุ่มผู้สูงอายุ ครอบครัวญาติพี่น้องหรือร่วมทำกิจกรรมชุมชนมากกว่าจึงมีความอบอุ่นด้านจิตใจมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรณ์แพร ตุ้มทอง และ เกวลิน ศีลพิพัฒน์ (2566) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตในภาพรวมไม่แตกต่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มเพศหญิงมีคุณภาพชีวิต ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มากกว่าเพศชาย อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้สูงอายุเพศหญิงส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุขที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและรู้สึกพึงพอใจที่ได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นมากกว่าเพศชายจึงชอบเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆกับบุคคลอื่น ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ประสมทรัพย์, โชติ บดีรัฐ 2565) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิต ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ไม่ว่าเป็นเพศไหนต่างต้องดำเนินชีวิตได้ตามปกติเป็นทุก ๆ วันเช่นเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามอายุ ที่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญา พบว่า โดยภาพรวม ค่า Sig. ที่คำนวนได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่าคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่เริ่มมีปัญหาสุขภาพมากขึ้นเช่น เบาหวาน ความดัน ความสามารถในการทำกิจกรรมลดลงเริ่มพึ่งพาคนในครอบครัว คุณภาพชีวิตขึ้นอยู่กับการสนับสนุนบุคคลในครอบครัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรณ์แพร ตุ้มทอง และ เกวลิน ศีลพิพัฒน์ (2566) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภัทร ชิตานนท์ (2563) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อายุที่แตกต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกันเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 - 65 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกับผู้สูงอายุที่มีอายุ 71 - 75 ปี และ 76 ปีขึ้นไป โดยผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 - 65 ปี มีระดับคุณภาพชีวิตต่ำกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 71 - 75 ปี และ 76 ปีขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามสถานะภาพ มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญาพบว่า โดยภาพรวม ผู้สูงอายุทีมีสถานะภาพแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เนื่องจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับครอบครัว ลูกหลาน หรือญาติพี่น้อง มีคุณภาพชีวิตโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่อยู่กับสามีหรือภรรยา และกลุ่มที่อยู่ลำพัง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ลำพัง ซึ่งมีคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การมีเครือญาติหรือสมาชิกในครอบครัวร่วมอยู่อาศัยส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพรรณ ทองบุรี และ เติมศักดิ์ สุวรรณศักดิ์ (2568) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสาง่าม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร, พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภัทร ชิตานนท์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพการสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ,05 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพ โสดมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกับผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรส หม้าย หย่าร้างแยกกันอยู่ โดยผู้สูงอายุที่มีสถานภาพโสดมีระดับคุณภาพชีวิตต่ำกว่าผู้สูงที่มีสถานภาพสมรส หม้าย หย่าร้างแยกกันอยู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามรายได้ ที่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญา

พบว่า โดยภาพรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่างกันมีคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เนื่องจากผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอาจมีโอกาสสร้างรายได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้จากสิทธิประโยชน์จากรัฐ เช่น เบี้ยยังชีพ ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวบุตรหลานส่งเงินให้เป็นประจำ ผู้สูงอายุบางรายยังมีความสามารถและสุขภาพดีจึงสามารถทำงานเสริมได้เช่น มีธุรกิจของตนเอง ค้าขาย ปลูกผักสวนครัวขายตามตลาด แม่ค้าในตลาด นวดแผนโบราณ ผลการศึกษาดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยพร ประสมทรัพย์ และโชติ บดีรัฐ (2565) ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร โดยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ และรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้สูงอายุในพื้นที่ดังกล่าวมีรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันที่ใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างด้านเพศ อายุ หรือระดับรายได้อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างด้านสถานภาพและระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจ การรับรู้คุณค่าในตนเองและการดำเนินชีวิต เช่น ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอาจได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์มากกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด จึงส่งผลให้การรับรู้คุณภาพชีวิตแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภัทร ชิตานนท์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี, พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ที่มีรายได้เดือนเฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างในระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่รายได้เดือนเฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามการศึกษา ที่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญาพบว่า โดยภาพรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้แสดงว่า ศึกษาที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน โดยผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีคุณภาพชีวิตดีกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ($p < .05$) โดยเฉพาะกลุ่มที่จบเพียงประถมศึกษามีคะแนนคุณภาพชีวิตต่ำที่สุดในทุกการเปรียบเทียบ เนื่องจากการศึกษามีผลต่อผู้สูงอายุในเรื่องความรู้และความสามารถในการดูแลตนเอง การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาความรู้ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีสติปัญญาสามารถแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่เข้ามาในชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชญา ทองดอนเปรียง และอภิชาติ พานสุวรรณ (2568) ที่ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี พบว่า ความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ One –way ANOVA ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ แสดงว่าผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิธิภัทร ชิตานนท์ (2563), ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี, จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างแล้วในระดับ

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย จำแนกตามสุขภาพ ที่มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านปัญญา พบว่า โดยภาพรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้แสดงว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฏฐกันย์ อ๋องเอื้อ (2564) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรีแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุน้อยกว่า ผู้สูงอายุระดับการศึกษาประถมศึกษา 2) ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เรียนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ น้อยกว่า ผู้สูงอายุระดับการศึกษาปริญญาตรี 3) ผู้สูงอายุระดับการศึกษาประถมศึกษามีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมากกว่า ผู้สูงอายุระดับการศึกษามัธยมศึกษา 4) ผู้สูงอายุระดับการศึกษามัธยมศึกษามีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุน้อยกว่า ผู้สูงอายุระดับการศึกษาปริญญาตรี ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรณ์แพร ตุ้มทอง และ เกวลิน ศีลพิพัฒน์ (2566) ที่ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 4.596, p \leq 0.05$) เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวม แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/มัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/มัธยมศึกษาตอนปลาย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีคุณภาพชีวิต ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดีด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านลักษณะทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงพุทธผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเลย ด้านร่างกาย ควรส่งเสริมการดูแลตรวจเช็คสุขภาพร่างกายเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สภาพที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยมั่นคงแข็งแรง ควรส่งเสริมให้ออกกำลังกายอย่างเหมาะสมสม่ำเสมอ ควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ให้ครบห้าหมู่ ควรมีการส่งเสริมให้พบแพทย์เพื่อตรวจคัดกรองโรคร้าย ควรส่งเสริมสนับสนุนบทบาท อสม. ในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่รับผิดชอบ ด้านปัญญา ควรส่งเสริมในการเข้าถึงธรรมะ ควรส่งเสริมการพิจารณาตามความจริงของชีวิต ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันควรส่งเสริมหนทางสู่ความสงบในชีวิต ด้านจิตใจ ควรส่งเสริมให้ฝึกจิต เจริญสติภาวนา ควรส่งเสริมให้มีการจัดการอารามณ์ที่ดี ฝึกปล่อยวาง ฝึกเตรียมตัวเผชิญความตายก่อนตาย ด้านสังคม ควรส่งเสริมให้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้และความภาคภูมิใจ ควรส่งเสริมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทักษะชีวิตและความทุกข์ ควรส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและธรรมะ ควรส่งเสริมในการดูแลผู้สูงอายุและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคม ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองยังมีประโยชน์ต่อสังคม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยได้ดังนี้ สร้างเป็นโมเดล 4D-Wisdom Wellbeing Model นวัตกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงพุทธผู้สูงอายุ ซึ่งมีแนวคิดหลัก ส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงพุทธที่ยั่งยืนของผู้สูงอายุเกิดจากการพัฒนาที่สมดุลและเชื่อมโยงกันใน 4 ด้าน ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิด "ปัญญาแห่งความผาสุก" (Wisdom Wellbeing)

โครงสร้างโมเดล

จุดเริ่มต้น (Input)

1) ทรัพยากรบุคคลและชุมชน ได้แก่ ผู้สูงอายุ อสม. ครอบครัว องค์กรท้องถิ่น วัด โรงพยาบาล

2) นโยบายและงบประมาณ ได้แก่ เทศบาลเมืองเลย ภาครัฐ

3) หลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ กายภาวนา จิตภาวนา สีลภาวนา ปัญญาภาวนา

กระบวนการส่งเสริม (Process - The 4 Dimensions of Empowerment)

D1 Dynamic Body (ร่างกายที่เคลื่อนไหวอย่างมีพลัง)

สาเหตุ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ "ดูแลตนเองอย่างรอบด้าน" (Self-Care Empowerment) ผ่าน

การเข้าถึง ได้แก่ บริการสุขภาพเชิงรุก (ตรวจสุขภาพ, คัดกรองโรค)

การมีส่วนร่วม ได้แก่ ออกกำลังกายที่เหมาะสม, โภชนาการที่ถูกต้อง

การพึ่งพาตนเอง ได้แก่ การเรียนรู้ดูแลสุขภาพเบื้องต้น, การดำรงชีวิตอย่างอิสระ

ผลลัพธ์ ร่างกายแข็งแรง ปลอดภัย เจ็บป่วยน้อยลง มีพลังกายในการใช้ชีวิต

D2 Delighted Mind (จิตใจที่เบิกบานและสงบ)

สาเหตุ การส่งเสริม "การบ่มเพาะจิตใจ" (Mindfulness Cultivation) ผ่าน

การฝึกฝน ได้แก่ การฝึกสติ, สมาธิ, ภาวนา, สวดมนต์

การยอมรับ ได้แก่ ฝึกปล่อยวาง, ไม่ยึดติด, ยอมรับความจริงของชีวิตและความตาย

การปรับทัศนคติ ได้แก่ คิดบวก, ลดความเครียด, มุ่งสร้างความสงบภายใน

ผลลัพธ์ สุขภาพจิตดี มีความสุขสงบ พึงพอใจในชีวิต มีความเข้มแข็งทางอารมณ์

D3 Deep Wisdom (ปัญญาที่หยั่งรู้และนำทาง)

สาเหตุ การส่งเสริม "การพัฒนาปัญญา" (Wisdom Development) ผ่าน

การเข้าถึง ได้แก่ การเรียนรู้ธรรมะ, การพิจารณาสัจธรรม

การประยุกต์ใช้ ได้แก่ ใช้ปัญญาแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน, ให้คำแนะนำผู้อื่น

การเรียนรู้ต่อเนื่อง ได้แก่ ติดตามข่าวสาร, รู้เท่าทันโลก

ผลลัพธ์ เข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้ง มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถใช้ปัญญานำทางชีวิตได้อย่างมีคุณค่า

D4 Dynamic Social (สังคมที่เชื่อมโยงและมีส่วนร่วม)

สาเหตุ การส่งเสริม "การมีส่วนร่วมทางสังคม" (Social Engagement) ผ่าน

การรวมกลุ่ม ได้แก่ เข้าร่วมชมรม, กลุ่มกิจกรรมผู้สูงอายุ

การสร้างสัมพันธ์ ได้แก่ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว, เพื่อนบ้าน, ชุมชน

การให้และรับ ได้แก่ มีน้ำใจ, แบ่งปัน, ช่วยเหลือผู้อื่น, มีบทบาทในชุมชน

การส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่สร้างรายได้และความภาคภูมิใจ

ผลลัพธ์ มีความสัมพันธ์ที่ดี รู้สึกมีคุณค่า มีบทบาทในสังคม ไม่โดดเดี่ยว

บทสรุป (Outcome - The Wisdom Wellbeing)

"4D-Wisdom กายมีพลัง ใจผาสุก ปัญญาแจ้ง สังคมเชื่อมโยง ชีวิตเปี่ยมสุข"

โมเดลนี้สะท้อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธสำหรับผู้สูงอายุไม่ใช่แค่การดูแลในแต่ละด้านแยกกัน แต่เป็นการหลอมรวมและส่งเสริมกันใน 4 มิติหลัก (ร่างกาย จิตใจ ปัญญา สังคม) อย่างสมดุล เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และเป็นอิสระอย่างแท้จริงในบริบทของพุทธธรรม

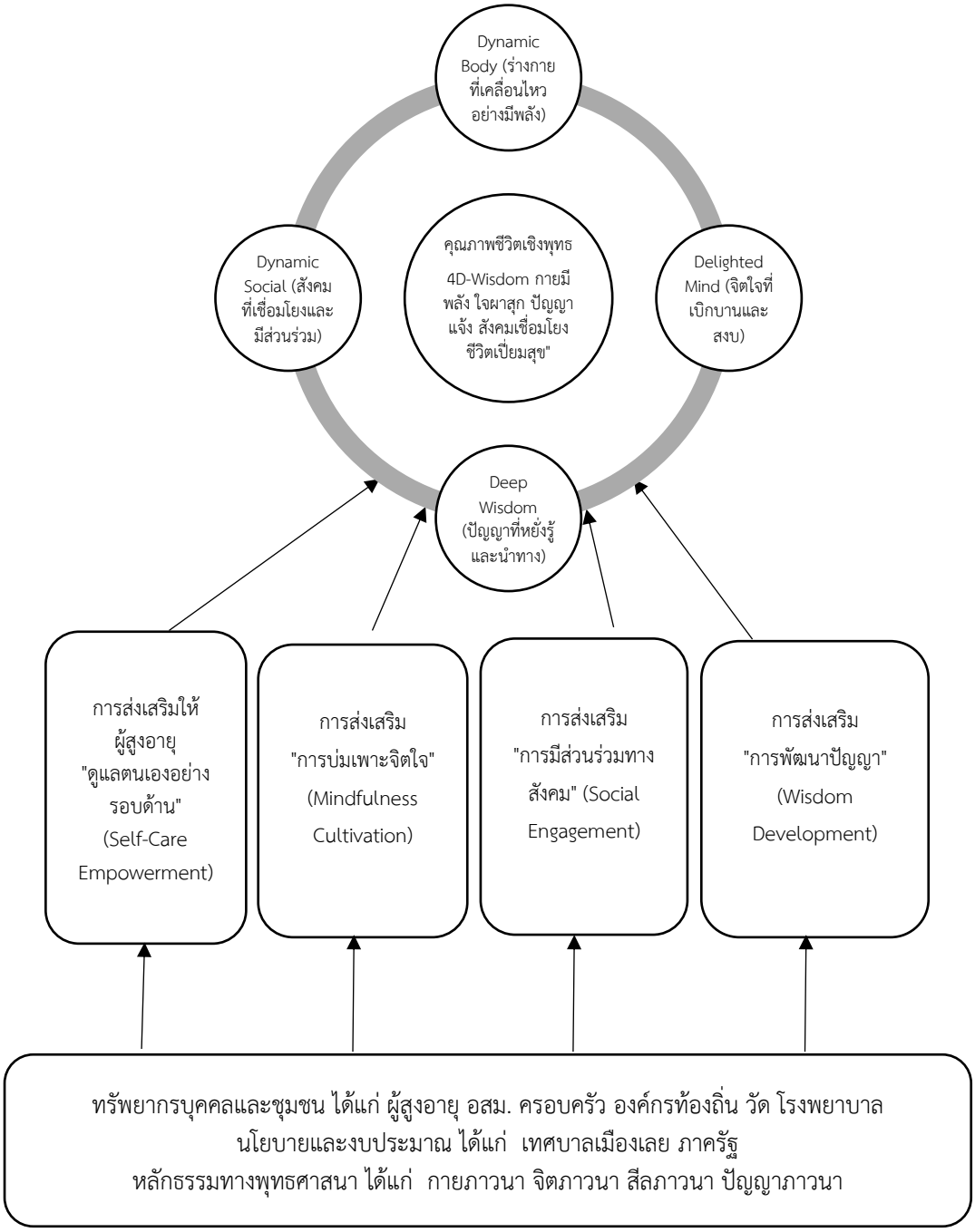

ภาพที่ 1 แนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย

โครงสร้างนี้เป็น แนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงพุทธของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย ที่พุทธธรรมเป็นแกนกลาง และ 4 มิติ เป็นแขนงที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์โดยรวม

Input (ทรัพยากร/นโยบาย) ⟶ เป็นพลังสนับสนุน

Process (4 มิติ) ⟶ คือกลไกการพัฒนา

Outcome (คุณภาพชีวิตเชิงพุทธ) ⟶ คือผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการ

1. จุดเริ่มต้น (Input)

ทรัพยากรบุคคลและชุมชน ⟶ ผู้สูงอายุ, อสม., ครอบครัว, องค์กรท้องถิ่น, วัด, โรงพยาบาล

นโยบายและงบประมาณ ⟶ เทศบาลเมืองเลย, ภาครัฐ

Input ทำหน้าที่เป็น ฐานทรัพยากรและการสนับสนุน ที่เอื้อให้กระบวนการ 4 มิติเดินหน้าได้จริง

2. กระบวนการส่งเสริม (Process – 4D)

จาก Input ข้างต้น เชื่อมโยงสู่ 4 มิติการเสริมพลัง (Empowerment)

1) Dynamic Body ⟶ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ "ดูแลตนเองอย่างรอบด้าน" (Self-Care Empowerment)

2) Delighted Mind ⟶ การส่งเสริม "การบ่มเพาะจิตใจ" (Mindfulness Cultivation)

3) Deep Wisdom ⟶ การส่งเสริม "การพัฒนาปัญญา" (Wisdom Development)

4) Dynamic Social ⟶ การส่งเสริม "การมีส่วนร่วมทางสังคม" (Social Engagement)

ทั้ง 4 มิติไม่ได้แยกกัน แต่ เกื้อกูลกันเป็นวงจร เช่น ร่างกายแข็งแรงเอื้อต่อการฝึกจิต ⟶ ใจที่สงบเอื้อต่อการใช้ปัญญา ⟶ ปัญญาที่แจ้งเอื้อต่อการอยู่ร่วมในสังคม ⟶ สังคมที่ดีช่วยสนับสนุนสุขภาพกายและใจ

3. จุดศูนย์กลาง (Outcome)

คุณภาพชีวิตเชิงพุทธ “4D-Wisdom”

กายมีพลัง ใจผาสุก ปัญญาแจ้ง สังคมเชื่อมโยง ชีวิตเปี่ยมสุข

ตรงกลางคือ เป้าหมายสูงสุด ที่เกิดจากการหลอมรวม 4 มิติอย่างสมดุล

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย สุวรรณศรี และ อภิญญา มโนรัตน์. (2565). แนวคิดเชิงพุทธกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทย. *วารสารปัญญาลิขิต*, *3*(1), 55–70.

ณัฏฐกันย์ อ๋องเอื้อ. (2564). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธันยนันท์ สมบูรณ์รัตนโชค และ วิสันต์ ลมไธสง. (2563). การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, *14*(2), 1–11.

นิธิภัทร ชิตานนท์. (2563). *คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิยพร ประสมทรัพย์ และ โชติ บดีรัฐ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท้ายทุ่ง อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *7*(12), 1–11.

พรพรรณ ทองบุรี และ เติมศักดิ์ สุวรรณศักดิ์. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสามง่าม อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*, *6*(1), 1–12.

พระมหาสมบูรณ์ สุเมโธ และ ธีรศักดิ์ ศรีสวัสดิ์. (2564). การประยุกต์หลักพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, *6*(2), 25–42.

ภรณ์แพร ตุ้มทอง และ เกวลิน ศีลพิพัฒน์. (2566). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(10), 1–14.

ภัทรธิรา ผลงาม. (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเลย. *วารสารประชากรศาสตร์*, *34*(2), 1–20.

สุชญา ทองดอนเปรียง และ อภิชาต พานสุวรรณ. (2568). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, *3*(3), 1–24.

สุภาภรณ์ ตันตินันทตระกูล, จิรกุล ครบสอน และ นงลักษณ์ วิชัยรัมย์. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, *7*(11), 1–22.